

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Μένης Κουμανταρέας: *Παλιά και λησμονημένα*

(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 187-189)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Τα πρόσωπα που περνούν από τη σκέψη της ώριμης γυναίκας συνδέονται με κάποια συγκεκριμένα γεγονότα κοινωνικά και πολιτικά που συνέβησαν όταν η γυναίκα ήταν νέα. Προσπαθήστε να τα καταγράψετε ακολουθώντας την πορεία της αφήγησης.
2. Σε ποια κοινωνικά δεδομένα της νεότερης Ελλάδας αναφέρεται άμεσα ή έμμεσα ο αφηγητής σε αυτό το απόσπασμα; Να τα εξηγήσετε με συντομία.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ο Κουμανταρέας σε αυτό το απόσπασμα του μυθιστορήματος *Βιοτεχνία υαλικών* λειτουργεί ως παντογνώστης αφηγητής. Να δώσετε δείγματα αυτής της τεχνικής του συγγραφέα.
2. Η παρουσίαση της βασικής ηρωίδας του Κουμανταρέα είναι άρρηκτα δεμένη με την αφηγηματική τεχνική που χρησιμοποιεί. Να προσδιορίσετε αυτή την τεχνική.¹

¹ Η αφήγηση του Μένη Κουμανταρέα στη *Βιοτεχνία υαλικών* (απ' όπου προέρχεται αυτό το απόσπασμα) είναι τριτοπρόσωπη, λιτή, ευθύγραμμη, φαινομενικά ψυχρή και ουδέτερη, επιφανειακά αποφορτισμένη από τη συναισθηματική συμμετοχή του αφηγητή, ανασκάπτει το παρελθόν των κεντρικών προσώπων με τους μηχανισμούς της μνήμης (Πρβλ. Τάκης Καρβέλης, *Η μεταπολεμική πεζογραφία (από τον πόλεμο του '40 ως τη δικτατορία του '67)*, τόμος Δ, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα 2019, σσ. 282, 285). "Κάτω <όμως> από αυτή τη φαινομενικά μονότονη αφηγηματική επιφάνεια, η ματιά του (...) πεζογράφου αναζητάει με επιμονή και οξυδέρκεια κάποια στίγματα του κοινωνικού και πολιτικού περιβάλλοντος, κάποιες ασήμαντες αλλά εκφραστικές χειρονομίες, κάποια αδιόρατα συναισθηματικά σκιρτήματα, κάποιες λεπτές αποχρώσεις ανθρώπων και πραγμάτων (...) για να εκμεταλλευτεί ύπουλα την άδηλη ενέργειά τους για τη σύνθεση ενός δεύτερου πλάνου (...) ποιητικής υποβολής" (Σπύρος Τσακνιάς, *Η Λέξη*, τχ. 54, Μάης 1986).

3. “*Η αφήγηση, λιτή κι ευθύγραμμη, ανασκάπτει πολλές φορές το παρελθόν των κεντρικών προσώπων με τους μηχανισμούς της μνήμης*”². Να επαληθεύσετε αυτή την κρίση με βάση το κείμενο.
4. “*Εκείνο που δεσπόζει (...) είναι η (...) διαπλοκή ενός ελπιδοφόρου κι ανήσυχου παρελθόντος κι ενός παρόντος που φθείρεται μέσα στην τυποποιημένη κι αλλοτριωτική ζωή της καθημερινότητας*”³: Να σχολιάσετε την άποψη αυτή με αναφορές στο συγκεκριμένο απόσπασμα.
5. Το απόσπασμα αυτό δημιουργεί στον αναγνώστη μιαν αίσθηση φθοράς και απαισιοδοξίας. Συμφωνείτε με αυτή την κρίση; Η απάντησή σας να στηριχθεί στο εξεταζόμενο κείμενο.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Να αναφερθείτε στην αντίθεση που παρουσιάζουν το πρατήριο βενζίνης με το διπλανό σε αυτό μαγαζί. Τι εξυπηρετεί αυτό το στοιχείο στην αφήγηση του Κουμανταρέα;
2. Γιατί η ιδιοκτήτρια του μαγαζιού και το εμπόρευμα που πουλούσε έμοιαζαν να ανήκουν σε μιαν άλλη εποχή;
3. “*Οι σκιές της νύχτας έσερναν έναν τρελό χορό από παλιά και λησμονημένα*”:
Ποιες είναι οι αναμνήσεις της πρωταγωνίστριας του αποσπάσματος;
4. “*Αυτή ήταν η πρώτη και η τελευταία φορά που τα δύο σόγια σμίγαν*”:
Γιατί οι οικογένειες του γαμπρού και της νύφης δεν ξανάσμιζαν παρά μόνο στην εκκλησία;
5. Μέσα από την περιγραφή της κεντρικής ηρωίδας του βιβλίου του ο συγγραφέας παρουσιάζει κάποια γεγονότα που σημάδεψαν τη νεότητά της. Μπορείτε να τα εντοπίσετε;

² Καρβέλης Γ., ό.π., σ. 285.

³ Αυτ. σ. 283.

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Μ. Κούντερα: Το βιβλίο του γέλιου και της λήθης⁴

... Ο νεαρός την κοιτάει στα μάτια, την ακούει, κι έπειτα της λέει πως αυτό που αποκαλεί αναμνήσεις στην πραγματικότητα είναι κάτι άλλο: κοιτάει μόνο ασάλευτη τη λήθη της.

Η Ταμίνα συγκατανεύει κουνώντας το κεφάλι.

Και ο νεαρός συνεχίζει: Αυτό το θλιμμένο βλέμμα προς τα πίσω δεν είναι πια έκφραση πίστης προς το νεκρό. Ο νεκρός χάθηκε από το βλέμμα της κι αυτή κοιτάει στο κενό.

Στο κενό; Από τι λοιπόν είναι το βλέμμα της τόσο βαρύ;

Δεν είναι βαρύ απ' τις αναμνήσεις, της εξηγεί ο νεαρός, παρά από τις τύψεις. Η Ταμίνα ποτέ δεν θα συχωρήσει τον εαυτό της που ζέχασε.

“Και τι πρέπει να κάνω;” ρωτάει η Ταμίνα.

“Να ξεχάσεις τη λήθη σου”, λέει ο νεαρός.

“Με ποιο τρόπο;” χαμογελάει πικρά η Ταμίνα.

“Δεν ποθήσατε ποτέ να φύγετε;”

“Ποθούσα”, παραδέχεται η Ταμίνα. “Ποθούσα τρομερά να φύγω. Αλλά για πού;”

“Κάπου που τα πράγματα είναι ελαφριά σαν αύρα. Εκεί όπου τα πράγματα έχασαν το βάρος τους. Εκεί όπου δεν υπάρχουν τύψεις”.

(απόσπασμα)

Πώς συνδέεται νοηματικά το παραπάνω απόσπασμα με το κείμενο *Παλιά και λησμονημένα*;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Περιγράψτε την ηρωίδα του αποσπάσματος, αξιοποιώντας τα στοιχεία που σας δίνει το κείμενο.
2. Ποια νομίζετε ότι είναι τα *παλιά και λησμονημένα*;

⁴ Κούντερα Μ., *Το βιβλίο του γέλιου και της λήθης*, μτφρ. Α. Τσάκαλης, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1981, σσ. 163-164.